

Fenomenologie - mé výhrady

Z českých myšlenkových tradic jsem byl asi nejvíc ovlivněn resp. byl mi nejbližší tzv. kritický realismus (teprve později jsem zjistil, že podobní myslitelé existovali i jinde, a dokonce že ani ten název nebyl u nás ojedinělý). A to mi pochopitelně ztěžovalo, ne-li znemožňovalo se příliš ochotně nechat vést Janem Patočkou a přijmout fenomenologii (pochopitelně husserlovskou a pak heideggerovskou) za svou. Přesto jsem se jistému vážnému ovlivnění ze strany fenomenologie nemohl vyhnout, a to ovšem pro mne znamenalo se nějak principiálně filosoficky s fenomenologií „vyrovnat“. To pochopitelně není možné provést jedním nebo několika málo kroky, ale je to stále se vracející úkol, jehož každé dočasné, prozatímní řešení je vždy znovu rozpoznáno jako stále ještě neuspokojivé a proto k novým, lepším krokům zavazující. Výsledkem, jak se mi to dnes jeví, byl pro mne dvojitý, na první pohled vzájemně protichůdný závěr: fenomenologie, jak se mi ukazovalo, měla tendenci zůstávat příliš dlouho na polovině cesty a zdržovat se v rámci „subjektivity“ (navzdory všem pokusům o jakousi „transcendentální subjektivitu“, která by byla s to tento rámeček překročit; tam směřovaly kroky zejména některých Husserlových žáků a následovníků, a ti mi byli právě proto bližší než sám Husserl). Ale na druhé straně právě proto, že jsem ten důraz na fenomény a fenomenalitu musel přece jenom vzít vážně, zdálo se mi nezbytné nechat celou subjektivitu trochu stranou, rozšířit pojetí „subjektu“ z člověka na nižší (až dokonce nejnižší) úroveň, soustředit se na tu stránku subjektivity, která je založena aktivností a zejména reaktivitou, a pojmout svět resp. „celek skutečností“ (jak se tomu dosud rozumělo) jako výsledek aktivit a vzájemných reakcí obrovského množství jednotlivých subjektů nejrůznějších úrovní (a tudíž i nerůznější povahy nejen subjektů samých, ale zejména nejrůznější povahy těchto jejich reakcí) na sebe navzájem. Tak se pro mne základním, stěžejním problémem a úkolem stalo pojetí „subjektu“, nikoli pojetí „jevu“ resp. „fenoménu“, ale ovšem „subjektu skutečného“, a to na všech úrovních, i těch nejnižších, tedy v „kosmologickém“ resp. „ontologickém“ (a právě také „mé-ontologickém) smyslu. Že je v mém dalším promýšlení těchto témat mnoho tápavosti, je jistě pochopitelné, protože – pokud jsem měl možnost zjistit resp. zjišťovat – není myslitel, o kterého bych se mohl opřít jinak, než v jednotlivých detailech (krocích).

(Písek, 100907-1.)